

การวิเคราะห์ปัญหาสำหรับการวิจัย

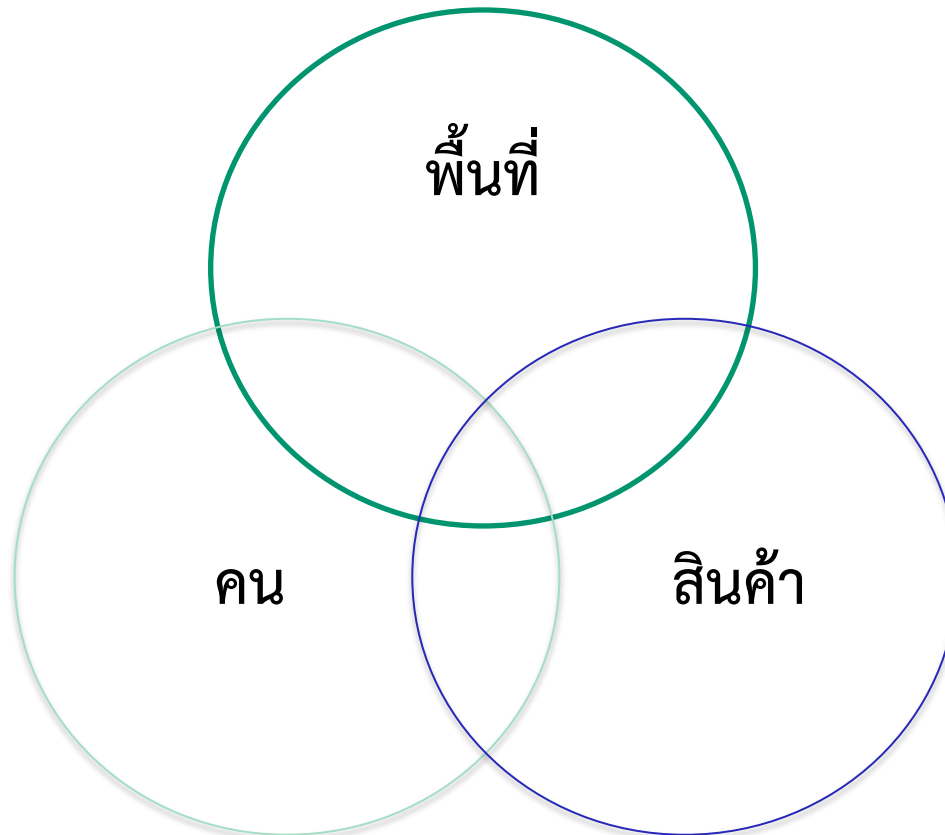
คุณค่าของงานวิจัย

การวิจัยที่มี “คุณค่า” ต้องยึด “เกษตรกรเป็นศูนย์กลาง” โดยมุ่งสร้าง “พลังปัญญา” ให้เกษตรกรที่ขาดโอกาสได้เรียนรู้จากเกษตรกรผู้นำในชุมชน เพื่อให้แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ขณะที่เกษตรกรผู้นำเหล่านั้นก็มีโอกาสทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้าง “ทางเลือกใหม่” ที่ดีกว่า ส่วนนักวิจัยต้องสร้าง “องค์ความรู้ใหม่” ที่ “ต่อยอด” ทางเลือกใหม่เหล่านั้นได้

จึงควรปฏิรูปกระบวนการตั้งโจทย์วิจัย เพื่อเปลี่ยน “การวิจัยขึ้นหิ้ง” ที่ตอบสนองเพียงความต้องการของนักวิจัย ให้เป็นการวิจัยที่มี “คุณค่า” มากขึ้น

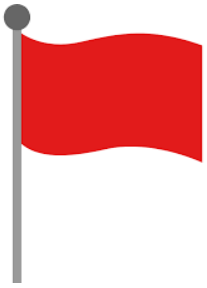
วิเคราะห์พื้นที่ - คน - สินค้า

- มีการรวมกลุ่มในลักษณะแปลงใหญ่
- มีการดำเนินการในศพก. หรือเครือข่าย
- มีปัญหาเรื่องการผลิต เช่น ต้นทุนสูง

- กลุ่มที่สนใจและมีความพร้อมที่จะร่วมกิจกรรม

- พี่ชเชษฐกิจ หรือพี่ชที่มีปัญหาในพื้นที่ ซึ่งต้องได้รับการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาให้ได้มาตรฐาน เป็นไปตามความต้องการของตลาด

Smart A4 : การวางแผนบนฐานคิดการพึ่งตนเอง

ดร.ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์

SMART A4 บนฐานคิดการพึ่งตนเอง

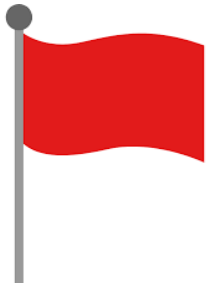
ปัญหาของการพัฒนา

1. ขาดเป้าหมายร่วมกัน
2. คนทำไม่ได้คิด คนคิดไม่ได้ทำ
3. คิดแยกส่วน

ขั้นที่ 1 ตั้งเป้าหมายที่ “ทำทนาย ชัดเจน วัตถุประสงค์”

- หลักคิด ให้คนทำเป็นคนคิด และเป้าหมายต้อง “ทำทนาย ชัดเจน วัตถุประสงค์”
- เขียนเป้าหมายในช่องบนซ้ายมือ
- เป้าที่ไม่ชัด “ลดต้นทุนการผลิตข้าว”
- เป้าที่ชัดขึ้นแต่ยังเบลอ ๆ “ลดต้นทุนการผลิตข้าวไร่ละ 500 บาท”
- เป้าที่ชัดเจน “ลดต้นทุนการผลิตข้าวไร่ละ 500 บาทในฤดูหน้า”
- เป้าหมายต้องตอบ “ต้องการอะไร เท่าไร เมื่อใด”

“ในฤดูกาลใหม่ ส่งเสริมให้เกษตรกรที่เข้ารับการอบรม
จำนวน 20 % นำเทคโนโลยีไปปรับใช้”

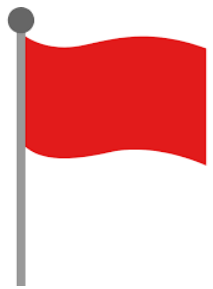
ເປົ່າ ?

SMART A4 บนฐานคิดการพึ่งตนเอง

	<p>ปัญหาแก้ไม่ยาก แต่ไม่รู้ปัญหาอยู่ที่ไหน</p>

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาอย่างรอบด้าน “360 องศา”

- หลักคิด ปัญหาแก้ไขไม่ยาก แต่ไม่รู้ “ปัญหาอยู่ที่ไหน”
คิดรอบด้าน แต่แก้ปัญหาที่ “จุดเล็ก”
- วิเคราะห์ปัญหาอย่างรอบด้าน 360 องศา โดยตั้งคำถาม ถ้าต้องการบรรลุเป้า จะต้องแก้ปัญหอะไรบ้าง
- แต่ละช่อง เขียนได้เพียง 1 ปัญหา เขียนปัญหาเป็นประเด็นสั้นๆ มีความเฉพาะเจาะจง ถ้าปัญหาชัด ก็จะแก้ไขได้ตรงจุด
- แต่ละคนถอดบทเรียนของตนเอง ไม่เดา ไม่ปรึกษา ไม่ลอกเพื่อน เขียนปัญหาที่ต้องการแก้ไขเท่านั้น
- เขียนไม่ครบทั้ง 7 ช่องก็ได้

เป้า ?

ปัญหา ...

ปัญหา ...

ปัญหา ...

ปัญหา ...

ปัญหา ...

ปัญหา ...

ปัญหา ...

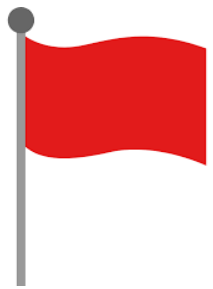
SMART A4 บนฐานคิดการพึ่งตนเอง

แก้ปัญหาใดก่อน

- ปัญหาโลกแตก
- ปัญหาที่让别人แก้
- ปัญหาที่ยังแก้ไม่ได้
- ปัญหาที่แก้ได้ทันที

ขั้นที่ 3 จัดลำดับความสำคัญของปัญหาบนฐานคิด “พึ่งตนเอง”

- หลักคิด คัดเลือกปัญหาที่แก้ได้ ง่ายๆ ส่งผลมาก หรือทำน้อย ได้มาก โดยแบ่งปัญหาออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่
 - ปัญหาโลกแตก
 - ปัญหาที่让别人อื่นแก้
 - ปัญหาที่ยังแก้ไม่ได้ หรือแก้ได้แต่ไม่ทันเวลา
 - ปัญหาที่แก้ได้ทันที
- ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องปัญหาที่แก้ได้ทันที

เป้า ?

ปัญหา

ปัญหา

ปัญหา

ปัญหา

ปัญหา

ปัญหา

ปัญหา

SMART A4 บนฐานคิดการพึ่งตนเอง

จัดลำดับความสำคัญ

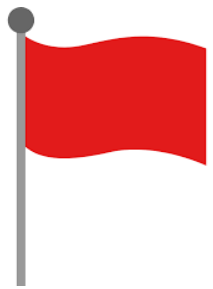
1. แก้ง่าย แต่ส่งผลมาก

ในการบรรลุเป้า

2. เขียนเป็นประเด็นสั้นๆ

ขั้นที่ 4 จัดลำดับความสำคัญของปัญหาบนฐานคิด “พึ่งตนเอง”

- หลักคิด คัดเลือกปัญหาที่แก้ได้ ง่ายๆ ส่งผลมาก หรือทำน้อย ได้มาก
- จัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยให้ปัญหาที่แก้ได้ ส่งผลมากที่สุดต่อการบรรลุเป้า เป็นลำดับที่ 1 แล้วคัดเลือกไว้ไม่เกิน 3 ปัญหา

เป้า ?

ปัญหา ...

ปัญหา ...

~~ปัญหา ...~~

ปัญหา ... 3

ปัญหา ...

ปัญหา ...

ปัญหา ... 1

- เขียนผลสรุปปัญหาที่แก้ได้ (ไม่เกิน 3 ปัญหา) ลงใน Post-it
- ลำดับที่ 1 เขียนลงใน Post-it สีแดง
- ลำดับที่ 2 เขียนลงใน Post-it สีเหลือง
- ลำดับที่ 3 เขียนลงใน Post-it สีเขียว

แต่ละคน - สรุป

- ปัญหาอยู่ที่นี้
- ปัญหาอยู่ที่นี้
- ปัญหาอยู่ที่นี้

ขั้นที่ 5 กำหนด “ปัญหาร่วม” ของสมาชิก

- หลักคิด “การแลกเปลี่ยนเรียนรู้” (Interactive learning) จะช่วยพัฒนาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น
- สรุปปัญหาร่วมของสมาชิก ไม่เกิน 3 ปัญหา

- 1** ปัญหาอยู่ที่นี้
- 2** ปัญหาอยู่ที่นี้
- 3** ปัญหาอยู่ที่นี้

ปัญหา

ปัญหา

ปัญหา

ปัญหา

ปัญหา

ปัญหา

ปัญหา

ปัญหา

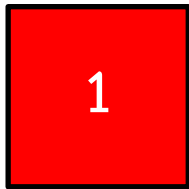
SMART A4 บนฐานคิดการพึ่งตนเอง

ปัญหาแก้ไม่ยาก
แต่ไม่รู้ปัญหาอยู่ที่ไหน

หนึ่งปัญหา
มีหลายทางออก

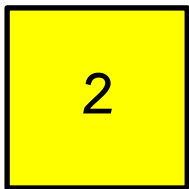
ขั้นที่ 6 กำหนดวิธีแก้ปัญหาที่ “หลากหลาย”

- หลักคิด สมาชิกมีศักยภาพและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน
- ระดมความคิด เพื่อกำหนดวิธีแก้ปัญหาที่หลากหลายสำหรับแต่ละปัญหา

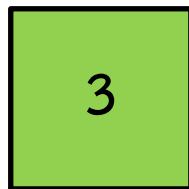
ปัญหาที่ 1

- วิธีแก้ที่ 1
- วิธีแก้ที่ 2
- วิธีแก้ที่ 3

ปัญหาที่ 2

- วิธีแก้ที่ 1
- วิธีแก้ที่ 2
- วิธีแก้ที่ 3

ปัญหาที่ 3

- วิธีแก้ที่ 1
- วิธีแก้ที่ 2
- วิธีแก้ที่ 3

ชุมชน = ห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)

โดย 1. ยึด “ภูมิสังคม” และให้ “เกษตรกรผู้นำ” เป็นกลไกหลัก
ในการขับเคลื่อน

2. บูรณาการ “งานส่งเสริม-งานพัฒนา-งานวิจัย”

3. เริ่มที่ “แหล่งเรียนรู้” และ “การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง”

3 ผลงานวิจัยในโลกที่มีความเป็นไปได้
ที่เกษตรกรผู้นำเจ้าของ “PT” ในข้อ 2
ต้องการทดลอง “ต่อยอด”
เพื่อสร้าง “ทางเลือกใหม่”
(PT+1) มีอะไรบ้าง?

1 ถ้าเกษตรกร
ต้องการลดต้นทุน
การผลิตทันที ด้วยตนเอง
เกษตรกร ควรแก้ปัญหาใดก่อน?
(ไม่เกิน 4 ปัญหา)

4 ถ้าต้องการสิ่งที่ดีกว่า “PT+1”
(ข้อ 3) ในที่นี้ คือ Dream Technology
 (“DT” หรือ “PT+1+1”)
“โจทย์วิจัย” ของนักวิจัย
คืออะไร?

2 วิธีแก้ปัญหาในข้อ 1 ที่
เกษตรกรผู้นำในชุมชน ใช้ได้ผลดี
“จัดการได้ จัดการง่าย ส่งผลมาก”
ในที่นี้เรียกว่า Practical Technology
 (“PT”) ทำอย่างไร (How to)?

การปฏิรูปกระบวนการตั้งโจทย์วิจัย

Smart A4 ช่วยให้ “งานวิจัยชิ้นหนึ่ง” ลดลง โดยการนำ “ปัญหา” ที่เกษตรกรผู้นำยังแก้ไขไม่ได้มาตั้งเป็น “โจทย์วิจัย (Research)” คัดเลือก “ผลงานวิจัย” ที่มีอยู่มา “ต่อยอด (Development)” เกษตรภูมิปัญญา โดยให้เกษตรกรผู้นำทำแปลงทดสอบเปรียบเทียบกับวิธีที่ถือปฏิบัติอยู่ ถ้าได้ผลดีกว่า ก็ทำแปลงสาธิตเพื่อใช้ขับเคลื่อนขยายผล (Extension) ไปสู่สมาชิกและเกษตรกรในชุมชนท้องถิ่น เป็นการสร้างห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) โดยให้เกษตรกรผู้นำเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน ทำให้เกิดการสานพลัง “พัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-based Development)” อย่างต่อเนื่อง และสร้างแหล่งเรียนรู้ในวิถีชีวิตจริง ผ่านการบูรณาการ “งานส่งเสริม - งานพัฒนา - งานวิจัย”

ดร.ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์

เกณฑ์การ
เลือกปัญหา
เพื่อทำวิจัย

- แก้ไขปัญหาได้
- ประเด็นน่าสนใจ
- เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

- มีความเชี่ยวชาญ
- มีข้อมูลสนับสนุน
- มองทะลุถึงตอนจบได้
- อยู่ในสายงานที่เกี่ยวข้อง

- ไม่กว้างหรือแคบจนเกินไป
- ทันต่อเหตุการณ์
- ใช้ทรัพยากรในการวิจัยอย่างคุ้มค่า

มีประโยชน์
หรือไม่

ไม่มี

ไม่ควรทำ

มี

ทำได้
หรือไม่

ไม่ได้

ไม่ควรทำ

ได้

คุ้มค่า
หรือไม่

ไม่คุ้มค่า

ไม่ควรทำ

คุ้มค่า

โจทย์วิจัย

ลดการเน่าเสียของมะม่วงน้ำดอกไม้ลง 50 %
ในฤดูการผลิตปี 2562

แมลงวันทองมีจำนวนมาก

ไม่มีการตัดแต่งกิ่ง

3

ไม่มีการห่อผล

ใช้สารเคมีไม่ถูกต้อง

2

ใช้สารชีวภัณฑ์ไม่ได้ผล

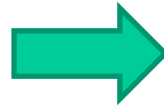
โรคแอนแทรกคโนระบาดหนัก

การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวไม่ดี

การปฏิรูปกระบวนการตั้งโจทย์วิจัย

ปัญหาของเกษตรกร

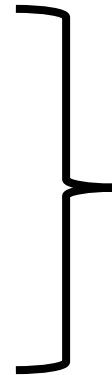

โจทย์วิจัยที่มีคุณค่า

1 ใช้สารเคมีไม่ถูกต้อง ✓

2 ใช้สารชีวภัณฑ์ไม่ได้ผล ✓

3 ไม่มีการห่อผล ✓

“วิจัยเพื่อต่อยอดภูมิปัญญา”

ไม่มีการตัดแต่งกิ่ง

แมลงวันทองมีจำนวนมาก

โรคแอนแทรกคโนสระบาดหนัก

การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวไม่ดี

“วิจัยเพื่อแก้ปัญหาของเกษตรกร”